केंद्रीय विद्यालय संगठन, कोलकाता संभाग

KENDRIYA VIDYALAYA SANGATHAN, KOLKATA REGION

प्री-बोर्ड परीक्षा / PRE-BOARD EXAMINATION – 2025-26

कक्षा / CLASS – दसवीं/ X. अधिकतम अंक / MAX. MARKS –80

विषय / SUB. –संस्कृत -119/Sanskrit-119 समय / TIME – 03 घंटे / Hours

सामान्यनिर्देशाः :-

1. कृपया सम्यक्तया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन प्रश्नपत्रे 10 पृष्ठानि मुद्रितानि सन्ति।

2. कृपया सम्यक्तया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे 18 प्रश्नाः सन्ति।

3. अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः भागाः सन्ति–

'क'	भागः	:	अपठितबोधनम्	10 अंकाः
'ख'	भागः	:	रचनात्मक कार्यम्	15 अंकाः
'ग'	भागः	:	अनुप्रयुक्तव्याकरणम्	25 अंकाः
'घ'	भागः	:	पठितबोधनम्	30 अंकाः

4. प्रत्येकं भागम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।

5. उत्तरलेखनात् पूर्वं प्रश्नस्य क्रमाङ्कः अवश्यं लेखनीयः।

6. प्रश्नस्य क्रमाङ्कः प्रश्नपत्रानुसारमेव लेखनीयः।

7. सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लेखनीयानि।

8. प्रश्नानां निर्देशाः ध्यानं अवश्यं पठनीयाः।

	'क' खण्डः – अपठित अवबोधनम्	10 अंकाः
1.	अधोलिखितं गद्यान्शम् पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत । महात्मा बुद्धः केवलं करुणायाः प्रतीकः नासीत्, अपि तु विवेकबुद्धेः मूर्तिरपि आसीत्। सः अवदत्– "असत्यस्य मार्गेण चलनं विनाशाय एव नयति, सत्यस्य अनुकरणं तु मोक्षद्वारं उद्घाटयति।" अस्य उपदेशाः मानवजीवनस्य सर्वेषु पक्षेषु प्रकाशदीपवत् भवन्ति। तेनोक्तम्– "लोभो दुःखस्य मूलम्" इति, यस्मात् लोभस्य कारणेन मनुष्यः अनन्तेषु क्लेशेषु पतति। बुद्धस्य वचनेषु गम्भीरता च सरलता च युगपत् दृष्टुं शक्यते। तेन धर्मस्य मूलं	10

	आत्मसंयमः इति प्रतिपादितम्। अद्यापि तस्य उपदेशाः जगतः न केवलं धार्मिके क्षेत्रे अपि तु सामाजिके, नीतिके, दार्शनिके च क्षेत्रे मार्गदर्शकम् भवन्ति। प्रश्नाःअ. एकपदेन उत्तरं लिखत। 2x1=2 (i) कस्य मार्गेण चलनं विनाशाय नयति ? (ii) "लोभो दुःखस्य मूलम्" इति कोऽवदत् ? आ. पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत। 2x2=4 (i) महात्मा बुद्धस्य उपदेशाः कस्य सदृशं भवन्ति ? (ii) बुद्धः धर्मे किं प्रतिपादितवान् ? इ. अस्य गद्यांशस्य उपयुक्तं शीर्षकं संस्कृतेन लिखत। 1 ई. यथानिर्देशम् उत्तरत। 3x1=3 (i) "सत्यस्य अनुकरणं तु मोक्षद्वारं उद्घाटयति" – अत्र विशेष्यपदम् किम् ? (क) मोक्षद्वारम् (ख) अनुकरणम् (ग) सत्यस्य (घ) उद्घाटयति (ii) "लोभो दुःखस्य मूलम्" – अस्मिन् वाक्ये कर्ता कः ? (क) दुःखम्। (ख) लोभः (ग) मूलम् (घ) नास्ति (iii) 'विनाशाय' इत्यस्य विलोमपदम् गद्यांशे किम् प्रयुक्तम् ? (क) मोक्षः (ख) दुःखम् (ग) लोभः (घ) धर्मः	
	'ख' भाग: रचनात्मकं कार्यम्	**15 अङ्काः**
2.	**भवान् किरणः | ग्रीष्मावकाशे पर्यटनाय गत्वा स्वसखं प्रति पत्रं लिखितुं मञ्जूषायां प्रदत्तपदानां साहाय्येन पूर्तिं कुरुत–** 27, गोपाल विहारः जयपुरतः दिनाङ्कः .... प्रिय मित्र अमित!(i)............................मया परिवारसहितं अस्मिन् अवकाशे ...(ii)..................... गमनं कृतम् | अत्र आगत्य अहं प्राचीनानि ...(iii)...........................दृष्टवान् | नगरस्य ...(iv)............................ अतीव मनोहराः सन्ति | रात्रौ अस्माकं निवासे ...(v)................................ आयोजितः आसीत् | तत्र न केवलं देशीयाः अपि तु ...(vi)................................. अपि आगत्य ...(vii).................................. कुर्वन्ति स्म | विशेषतः अत्रस्थं ...(viii)...................................... मम हृदयं स्पृशति | आशासे यत् आगामिषु अवकाशेषु त्वं अपि ...(ix)....................................... सह आगम्य ...(x).. अनुभवेत् |	10 x ½ =5

	मञ्जूषा– संगीतकार्यक्रमः, मित्र, किल, पर्यटनं, नमः, भोजनानि, आनन्दं, विदेशिनः, मन्दिराणि, तवअ)प्रदत्तं चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दानां सहायतया पञ्च संस्कृतवाक्यानि रचयत।	
3.	अ. **प्रदत्तं चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दानां सहायतया पञ्च संस्कृतवाक्यानि रचयत।** **अथवा** आ. मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दानां सहायतया निम्नलिखितं विषयमाधृत्य न्यूनातिन्यूनं पञ्चभिः संस्कृतवाक्यैः एकम् अनुच्छेदं लिखत– “विद्यालयजीवनम्” **मञ्जूषा** विद्यालयः, विद्यार्थीः, उपाध्यायाः, पाठशाला, गानम्, ग्रन्थालयः, क्रीडाङ्गणम्, नियमाः, परीक्षा, अनुशासनम्, शैक्षिकम्, उपदेशः, अध्ययनम्, प्रयत्नः, सफलताम्	1x 5=5
4.	**अ. मञ्जूषाप्रदत्तपदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा अधोलिखितसंवादं पुनः लिखत।** विद्यार्थी: (i) --- आचार्यः: कुशलं ते? अध्ययनं कथं प्रवर्तते? आरुषः: आचार्य! ऑनलाइन कक्षायां पाठाः स्पष्टरूपेण श्रूयन्ते न, अतः (ii) ------------------------------ आचार्यः: वत्स! धैर्येण अध्ययनं करणीयम्। पुस्तकपठनस्य अपि महत्त्वम् अस्ति। नन्दिता: (iii) --- आचार्यः: उत्तमं वचः। पाठ्यपुस्तकं च लेखनाभ्यासं च समानरूपेण आवश्यकम्। भूमिका: आचार्य! यदा विद्यालयं पुनः उद्घाट्यते, (iv) --- आचार्यः: साधु। सर्वे सावधानाः सन्तु, आरोग्यं प्रथमं, ततः ज्ञानम्। विद्यार्थी: (v) --- **मञ्जूषा:-**	5 × 1 = 5

	1. आचार्य! प्रणमामि। 2. प्रत्यक्षकक्षायामेव पठितुं मे इच्छाऽस्ति। 3. अहं अपि मन्ये यत् गृहकार्यं नियमितरूपेण करणीयम्। 4. वयं सर्वे सहपाठिभिः सह मिलित्वा अध्ययनं करिष्यामः। 5. धन्यवादः आचार्य। भवतः आशीर्वादेन वयं सफलाः भविष्यामः। **अथवा** **आ. प्रश्नः-मञ्जूषायाः सहायतया अधोलिखितां कथां पूरयित्वा पुनः लिखत–** 10x1/2=5 एकः बालकः प्रतिदिनं (i) ________ गच्छति स्म। सः तत्र (ii) ________ सह मिलित्वा क्रीडति स्म। एकदा तस्मिन् काले तेषु (iii) ________ विवादः अभवत्। बालकः (iv) ________ त्यक्त्वा कुपितः (v) ________ गत्वा उपविष्टः। ततः तस्य (vi) ________ आगत्य तं उपदेशं दत्तवान् – "हे पुत्र! (vii) ________ कदापि न त्याज्याः। यदि अस्माभिः मिलित्वा (viii) ________, तर्हि कोऽपि शत्रुः न बाधते। यदि वयं (ix) ________ भवेम, तर्हि सर्वे दुर्बलाः स्मः।" एतत् श्रुत्वा बालकः (x) ________ पुनः मित्रेषु मिलितवान्। **मञ्जूषा -** विद्यालयं, मित्रैः, खेलने, क्रोधं, गृहं, माता, मित्राणि, एकतया वसामः, पृथक्, प्रसन्नः	
	"ग" भाग - अनुप्रयुक्तव्याकरणम्	**25 अंकाः**
5.	**अ.अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदेषु सन्धि, सन्धिच्छेदं वा कुरुत–** i. स्वाध्यायेन सह वाङ्मयं तपश्चुच्यते, नास्ति विद्यासमं चक्षुः नास्ति सत्यसमं **<u>तपः + इति।</u>** ii. अर्जुनः कृष्णं प्रति पृच्छति – कथं **<u>युद्धे + स्थः</u>** भवतः? iii मनसः निग्रहमर्ह वायुः प्रबलो भवति **<u>मनः + एव</u>** दुर्निग्रहः। iv.ग्रीष्मे चन्दनस्य शीतलाश्छायाः सुखं ददाति – **<u>शीतलाः + छायाः</u>**। अथवा आ. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदेषु सन्धि, सन्धिच्छेदं वा कुरुत– i. वाङ्मयेन तपसा च जीवनं शोभते, तस्मादयं पाठः **<u>वाङ्मयं + तपः</u>** इति प्रसिद्धः। ii. रमणीयं हि सृष्टिः एषा, यत्र काकोऽपि हंससमानो दृश्यते – **<u>काकः + अपि।</u>** iii. हिमगिरौ रमणीयाः कुटीराणि शोभन्ते – **<u>अरुणाचले + अस्मिन्।</u>** iv . शिक्षकः अवदत् – विद्यायाः प्रकाशः एव दीपः भवति **– <u>विद्या + एव।</u>**	**4x1=4**
6.	**अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां समस्तपदं विग्रह वा प्रदत्तविकल्पेभ्यः चित्वा लिखत-** i. **"<u>राष्ट्रं संरक्ष्यमेव</u>** हि।" यहाँ "राष्ट्रसंरक्षणम्" का विग्रह कौन-सा है? (क) राष्ट्रस्य संरक्षणम्. (ख) राष्ट्रे संरक्षणम्	**4x1=4**

	(ग) राष्ट्रेण संरक्षणम्. (घ) राष्ट्रे संरक्षणाय ii "**<u>साधुवृत्तिं</u>** समाचरेत्।" यहाँ "साधुवृत्तिः" किस प्रकार का समास है? (क) षष्ठीतत्पुरुष. (ख) कर्मधारय (ग) द्वंद (घ) बहुव्रीहि iii. "**<u>आज्ञा गुरूणां हि</u>** अविचारणीया।" (क) गुरूणाम् आज्ञा. (ख) गुरुं आज्ञा (ग) गुरुणा आज्ञा (घ) गुरौ आज्ञा iv.रमणिया हि सृष्टिः एषा।" यहाँ "**<u>रमणिया सृष्टिः</u>**" किस प्रकार का समास है? (क) बहुव्रीहि (ख) द्वन्द्व (ग) कर्मधारय (घ) अव्ययीभाव	
7.	**अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां प्रकृति- प्रत्ययौ संयोज्य विभज्यन वा उचितं उत्तरं विकल्पेभ्यः चित्रा लिखत।** I "साधोः **<u>शौर्यवान्</u>** गुणः प्रशंसनीयः।" (a) शौर्य + मतुप्. (b) शौर्य + ठक् (c) शौर्य + त्व. (d) शौर्य + टाप् ii."जनस्य **<u>हितान्नीयम्</u>** चिन्तनीयम्।" (a) हित + अनीयर्. (b) हित + मतुप् (c) हित + ठक्. (d) हित + टाप् iii."राज्ञः **<u>राजता</u>** सर्वे जानन्ति।" (a) राजन् + टाप्. (b) राजन् + त्व (c) राजन् + तल्. (d) राजन् + ठक् iv."सत्यमेव **<u>जयत्वम्</u>** अन्ते दृश्यते।" (a) जय + ठक्. (b) जय + त्व (c) जय + मतुप् (d) जय + टाप्	4x1=4
8.	**अ. वाच्यानुसारं मंजूषायाः उचितपदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा अधोलिखितं संवादं पुनः लिखत—** विद्यार्थिनी – भवति! (i) __________ किं पठसि? सखी – अहं संस्कृतपाठं पठामि। विद्यार्थिनी – (ii) __________ अद्य कस्मिन् काले भवति? सखी – प्रातःकाले। त्वं अपि (iii) __________ इच्छसि किम्? **मञ्जूषा**: - पाठः, परीक्षा, मिलितुम् **अथवा** **आ.वाच्यानुसारं मंजूषायाः उचितपदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा अधोलिखितं वाक्यानि पुनः लिखत**	3x1=3

	(आ) जननी (i) __________(अन्न) रन्धयति। (ii) __________ (सकाले) पिता कार्यालयं गच्छति। बालकाः (iii) __________ (उपवने) क्रीडन्ति।	
9.	**कालबोधकशब्दैः— अधोलिखितं दिनचर्या-लेखनं पूरयत—** (i) प्रातः (4:45) __________ सह जपं करोति। (ii) मध्यान्हे (1:00) __________ गृहं आगच्छति। (iii) सायं (8:00) __________ सह भोजनं करोति।	3x1=3
10.	**मण्डूषायाः प्रदत्तेः— उच्यतेः अधोलिखितवाक्येषु रिक्तस्थानानि पूरयत—** मञ्जूषाः लता, छात्राः, वृक्षाः, ग्रन्थाः i.________ सूर्योदयः भवति, पक्षिणः कूजनं कुर्वन्ति। ii . अहं गृहं गच्छामि, ________ विद्यालयं गच्छामि। iii.. सः बालः बुद्धिमान्, ________ अलसः अस्ति। iv.. ________ वृष्टिः भवति, ________ जनाः छत्रं गृह्णन्ति।	4x1=4
11.	**अधोलिखित वाक्येषु रेखांकित अशुद्धपदाय उचितपदम् चित्वा वाक्यानि पुनः लिखत-** (i) माता **<u>पुत्र</u>** प्रतीक्षते । क) पुत्रे ख) पुत्रम् ग) पुत्राय घ) पुत्रस्य (ii) सर्पा: पवनम् **<u>पिबति</u>** । क) पिबामि ख) पिबन्ति ग) पिबेत् घ) पिबसि (iii) **<u>लतां</u>** राष्ट्रगीतम् गायति । क) लता ख) लतायै ग) लतासु घ) लताम्	3x1=3

‘घ’ भागाः पठितावबोधनम् **30 अङ्काः**

12.	**अधोलिखित गद्यान्शम् पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत ।** “अस्ति कर्मपूरणाग्रे नगरे ऋच्छश्रवाभ्यां नामधेयः करिचर्यकुमारः। बाल्ये एवायं विद्यालयेऽध्ययनम् अकरोत्। स केनचित् दुष्टमित्रसमूहैः सह सञ्चरन् व्यसनदुष्टः अभवत्। एकदा स दुष्कृत्येन साहाय्यं कृत्वा ग्रामस्य श्रेष्ठिनः गेहे धनमपहारयत्। ग्रामनायकः तं अपराधेन सह न्यायालये नीतवान्। अनेन वचनान् श्रुत्वा बालकाः ऊचुः – ‘आह भोः! यदि तर्हि कथं भवता शुभपथात् विपथं गत्वा कुपथं प्रति गतिः? अपराधिनः जीवनं दुःखदं भवति। अतः अस्माभिः साधुवृत्त्या जीवनमार्गः स्वीकरणीयः।’” **I . एकपदेन उत्तरं लिखत।** **(केवलम् प्रश्नद्वयम्)** (i) नगरे कस्य नामधेयः कुमारः आसीत्?	5 (2x½ = 1)

	(ii) ग्रामनायकः तं कुत्र नीतवान्? (iii) अपराधिनः जीवनं कथं भवति? **II . पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत। केवलम् प्रश्नद्वयम्)** (i) कुमारः व्यसनदुष्टः कथं अभवत्? (ii) बालकाः किमर्थं साधुवृत्तिं स्वीकरणीयाम् इति उक्तवन्तः? (iii) करिचर्यकुमारः किं कृत्वा धनमपहारयत्? **III .अ. निर्देशानुसारं उत्तरत ।** (क) 'कुमारः' इति पदस्य विशेषणपदं किं? (ख) 'तम्' इति सर्वनामपदं कस्मै प्रयुक्तम्? **अथवा** **आ.निर्देशानुसारं उत्तरत-** (ग) 'नीतवान्' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किं? (घ) 'अकरोत्' इति पदं लट्-लकारे रूपं लिखत।	(2x1 = 2) (2×1= 2)
13.	**अधोलिखितपद्ये पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत-** **श्रीभगवानुवाच** **काम एषः क्रोध एष रजोगुणसमुद्भवः ।** **महाशनो महापाप्मा विद्ध्येनमिह वैरिणम् ॥ २ ॥** **शक्नोतीहैव यः सोढुं प्राक् शरीरविमोक्षणात् ।** **कामक्रोधोद्भवं वेगं सः युक्तः स सुखी नरः ॥ ३ ॥** **I. एकपदेन उत्तरं लिखत। (केवलं प्रश्नद्वयम्)** i. रजोगुणसमुद्भवः कः ? ii युक्तः नरः कः सुखी भवति ? iii.स्मृतिभ्रंशात् किम् भवति ? **II. पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत। (केवलं प्रश्नद्वयम्).** i. महापाप्मा कः इति निर्दिष्टः अस्ति ? ii. कः नरः सुखं प्राप्नोति ? iii. शारीरविमोक्षणात् पूर्वं कस्य वेगं सोढुं आवश्यकम् ?	5 2x1/2=1 2x1=2

	iii. (अ)निर्देशानुसार उत्तरत। i. 'वैरिणम्' इति पदस्य विपरीतार्थकंपदं लिखत। ii. 'एषः' इति सर्वनामपदं कस्मै प्रयुक्तम् ? **अथवा** III.(आ)निर्देशानुसार उत्तरत। i.'महाशनः' इति पदस्य विशेष्यपदं किं ? ii 'सुखी' इति पदस्य लिङ्गं लिखत।	2x1=2
14.	**अधोलिखित नाट्यान्शम् पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत।** **युधिष्ठिरः – सम्प्रति आश्वस्तः अस्मि। मन्मे सः ब्रह्मास्त्रप्रयोगं न करिष्यति।** **श्रीकृष्णः – तर्हि न जानासि तस्य मनोवृत्तिम्। पितुः उपदेशेन असन्तुष्टः सः एकदा द्वारकापुरīm आगच्छत्। ब्रह्मास्त्रं दत्तं सः सुदर्शनचक्रं अवाञ्छत्।** **युधिष्ठिरः – (साश्चर्यम्) कथं चक्रम् इति!** **श्रीकृष्णः – आम्! मया कथितम्। नाहं तवतः ब्रह्मास्त्रम् इच्छामि। यदि त्वं मम गदां, शक्तिं, धनुः, चक्रं वा इच्छसि, तुभ्यं ददामि।** **युधिष्ठिरः – ततस्ततः।** **श्रीकृष्णः – सः तु चक्रमेव अयाचत। गृहीतं चक्रमिति उक्तः, सः सव्येन पाणिना चक्रं गृहीत्वान्, किन्तु तत् चक्रं स्वस्थानात् सञ्जलालितुम् अपि समर्थः नाभवत्।** **I. एकपदेन उत्तरं लिखत।केवलं प्रश्नद्वयम्)** (i) युधिष्ठिरः किमर्थं आश्वस्तः आसीत्? (ii) श्रीकृष्णः कस्य मनोवृत्तिम् उल्लिखति? (iii) द्वारकापुरम् कः आगच्छत्? **II.. पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत। (केवलं प्रश्नद्वयम्)** (i) युधिष्ठिरः किम् श्रुत्वा आश्चर्यं प्रकटयति? (ii) श्रीकृष्णः अर्जुनाय किं दातुं सज्जः आसीत्? (iii) सः चक्रम् गृहीत्वा किं कर्तुं अशक्तः आसीत्? **III.(अ). निर्देशानुसारं उत्तरत।** (i) "अस्मि" इति क्रियापदस्य लकारः कः?	5 ½×2=1 1×2=2 2×1=2

	(ii) “तुभ्यं ददामि” इति वाक्ये कर्ता कः? **अथवा** **(आ). निर्देशानुसारं उत्तरत-** (i) “चक्रम्” इति पदस्य विभक्तिः किम्? (ii) “मनोवृत्तिम्” इति पदे समासः कः?	
15.	**रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत –** (i) पापकर्मणा **द्रोणिना** मे पुत्राः हताः। (ii) अस्मिन्संसारे **कश्चिदपि** त्वया सदृशः नास्ति। (iii) न जानाति भवान् द्रोणः **चपलां** प्रकृतिम्। (iv) आचार्यः पुत्रं **सावधानम्** अकरोत्। (v) गगनात् सहस्रशः **उल्काः** भूमौ पतन्ति।	**5X1=5**
16.	**(अ). मञ्जूषायाः समुचितपदानि चित्वा अधोलिखित-श्लोकस्य अन्वयं पूरयित्वा पुनः लिखत–** **श्लोकः –** **पिता यच्छति पुत्राय बाल्ये विद्याधनं महत्।** **पितास्य किं तपस्वेण इत्यकृत्स्नस्तपःकृतः।।** अन्वयः- पिता (i) ---------------- पुत्राय (ii) ---------------- यच्छति। अस्य (iii) ---------------- किं प्रयोजनम्? सः (iv) ---------------- भवति। मञ्जूषा :- बाल्ये, विद्याधनम्, तपस्वेण, अकृत्स्नस्तपःकृतः। **अथवा** **(आ)मञ्जूषायाः साहाय्येन श्लोकस्य भावार्थे रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पुनः लिखत–** **त्यक्त्वा धर्मप्रदां वाचं परषां योऽभ्युदीरयेत्।** **परित्यज्य फलं पक्वं भुञ्जेऽपक्वं विमूढधीः।।** भावार्थः – जो मनुष्य (i) ---------------- वाणी का त्याग करके दूसरों की (ii) ---------------- बोलता है, वह (iii) ---------------- त्याग कर कच्चा फल खाता है। अर्थात् वह (iv) ---------------- कहलाता है। **मञ्जूषा** धर्मप्रदाम्, परुषाम्, पवित्रफलम्, विमूढधीः।	4x1/2=2

17.	**अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां प्रसङ्गानुकूलम् उचितार्थं चिनुत–** (i) उपवने बालकाः **<u>क्रीडन्ति</u>**। (क) पठन्ति (ख) खादन्ति (ग) खेलन्ति (घ) वदन्ति (ii) आचार्यः शिष्यानां **<u>मङ्गलम्</u>** इच्छति। (क) अनर्थम् (ख) कल्याणम् (ग) दुःखम् (घ) शोकः (iii) पक्षिणः **<u>आकाशे</u>** विचरन्ति। (क) नभः (ख) भूः (ग) पवनः (घ) जलम् (iv) विद्यार्थिनः विद्यालये **<u>शान्त्या</u>** सह अधीयन्ते। (—) कलहः (ख) शमः (ग) क्रोधः (घ) युद्धम्	4x1=4
18.	**मञ्जूषायाः पदसहायतया रिक्तस्थानानि पूरयित्वा अधोलिखितंश- कथाम् उत्तरपुस्तिकायां लिखत-** कस्मिंश्चित् ग्रामे (i) ________ एकः वृद्धः आसीत्। सः प्रतिदिनं (ii) ________ गत्वा स्नानं करोति स्म। तत्र (iii) ________ नामकः गजः जलक्रीडां करोतुं आगच्छति स्म। एकदा वृद्धः (iv) ________ निकटे उपविष्टः आसीत्। गजः तं दृष्ट्वा (v) ________ कृत्वा महाबलात् अपहर्तुम् अयतत। ततः वृद्धः (vi) ________ कुर्वन् नगरं प्राप। तत्र जनाः (vii) ________ श्रुत्वा शीघ्रं गजं निगृह्यन्ति स्म। अन्ते गजः (viii) ________ कृत्वा ग्रामात् निष्कासितः। **मञ्जूषा :** निवृत्तिम्, आरतिः, कलहम्, नामकः, राजभवनम्, गजः, नदीतीरे, उपायम्।	8x1/2=4